

FRA FAKTA TIL FORTELLING

NOEN HJELPEMIDLER TIL Å SKRIVE SLEKSTBOK

Brit Hauge
April 2021

HVA ER EN FORTELLING?

EN
BERETNING
OM NOE SOM
HAR HENDT

En hendelse eller en serie med hendelser

Underholde eller informere

Fange leserens oppmerksomhet ved å spille på ulike menneskelige følelser

Få fart på publikums fantasi, kreativitet og at det skal være inspirerende

Om en historie ikke lykkes med å trigge disse følelsene, har den ikke lykkes med sitt formål

VIRKELIGHET OG FORTELLING

Ikke identisk med virkeligheten - men tett og uløselig knyttet til den

Utgjør (som drømmer og fiction) en egen type virkelighet som vi kan snakke om og diskutere

Fortellinger har sine egne konvensjoner og spilleregler Historien må være «sann» innenfor spillereglene.

VARIERENDE SANNHETSGEHALT

HVA ER
FORTELLING
OG HVA ER
VIRKELIGHET?

«Vet du hva som skjedde da...»

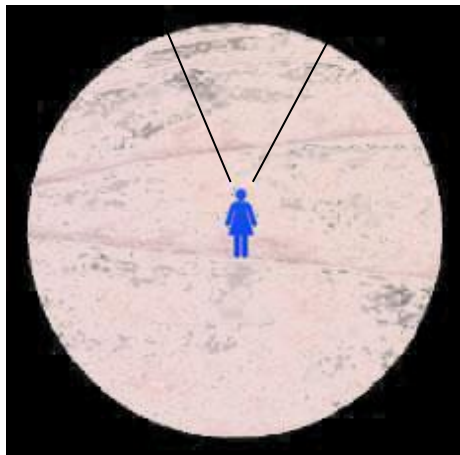
«Det var en gang en svenske...»

En dokumentar prøver å vise
virkeligheten og en forventer høy
grad av troverdighet, men en
dokumentar er også kreativt
bearbeidet

KUNNSKAPS LANDSKAPET

HVOR ER DU I KUNNSKAPS- LANDSKAPET?

Landskapet rundt oss er vår
kunnskapshorisont

Noe er belyst – det du vet om

Du skriver ut fra ditt perspektiv som er
farget av ditt liv

Og hva er ditt perspektiv – ganske lite!

KUNNSKAPS LANDSKAPET

Når en står midt i et landskap, ser en ikke det som er bak seg uten at en snur seg.

Ens posisjon i landskapet avgjør hva en oppfatter

Må skaffe seg redskaper (spørsmål) til å orientere seg også ut fra andre posisjoner. Da oppdager man kanskje det dunkle, ukjente, feilaktige (mytos)

LETE SYSTEMATISK - FINNE DET UKJENTE

EN LITEN DEL ER
KJENT –
MESTEPARTEN
ER UKJENT

Stille gode og relevante spørsmål –
som å bruke et kompass

Kompassnålen går hele veien rundt, og
spørrehorisonten er dermed 360
grader

Nålen vil peke på ulike steder i
landskapet på temaer som du kan
utforske

SKRIVEPROSESS

PERSPEKTIVET
FORANDRER SEG
UNDERVEIS
(tak og pris!)

Det du har oppe i hodet når du begynner, er sannsynligvis ikke det som blir resultatet

Skriving er en prosess – ikke bare en aktivitet – du forandrer ditt eget perspektiv underveis

Skriv ned alt du kommer på underveis – og sett det sammen underveis

Du lærer underveis

NØKKELSPØRSMÅL

Hvem?

PERSONER

Hva?

HENDELSER

Hvor?

STED

Når?

TID

Hvorfor?

UTFORDRING

Hvordan?

HVILKE HJELPEMIDLER

BESKRIV PERSONENE

UTSEENDE EGENSKAPER

La leseren få identifisere seg med personene i fortellingen

Beskriv personene ved utseende eller egenskaper

Handlingene beskriver dem

BESKRIV PERSONENE

HANDLINGENE BESKRIVER DEM

Beskrive generelt
«En mann i 40-årene»

«Det var fire barn i alderen åtte til 14 år»

Beskrive konkret

«Den gamle kona var liten og dårlig til bens.
Hun hadde en gammel jakke på og et sjal
tullet om halsen. Hun snakket østlandsk»

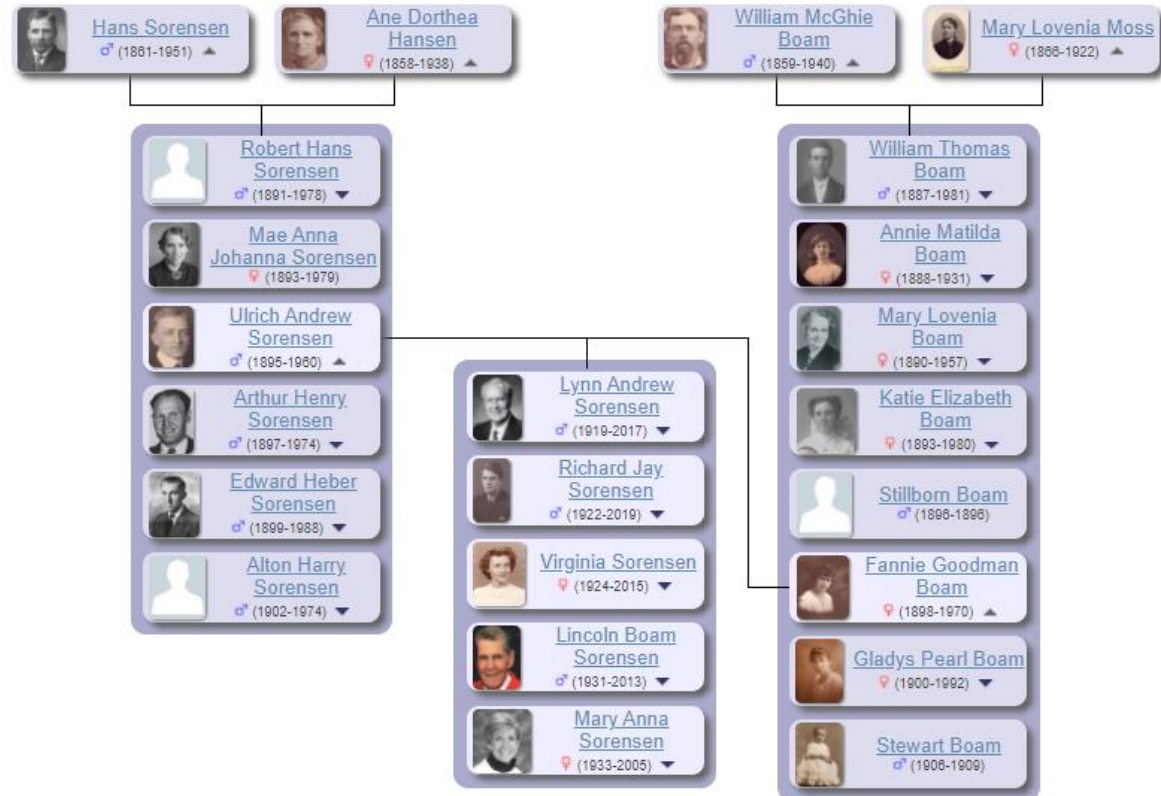
«Han pratet med høy stemme og slo hånden
hardt i bordet»

RELASJONER

BESKRIV
ELLER VIS
VISUELT HVOR
I SLEKTEN
PERSONENE
HØRER
HJEMME

RELASJONER

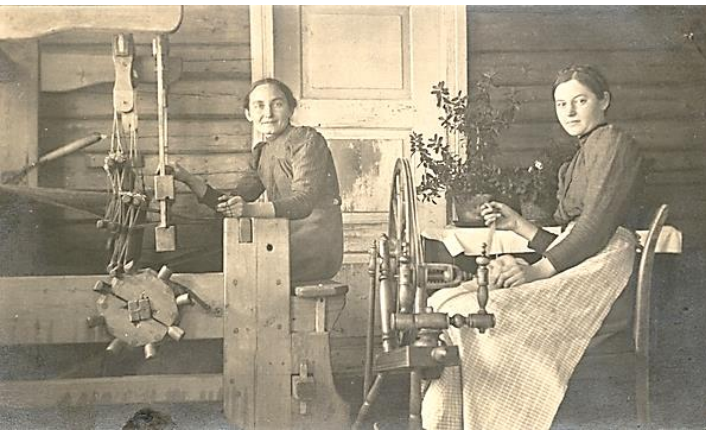

RELASJONER VIKTIG

Hvis flere personer, er *relasjonen* mellom dem viktigst

- «Det virket som de kjedet seg sammen»

- « Etter arveoppgjøret hadde de aldri snakket sammen»

FORTELLINGEN HAR EN START OG EN SLUTT

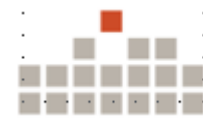
«Aner fra 1600 og frem til jeg blir
født i 1950»

«På begynnelsen av 1800-
tallet...»

«I 1942, da bestefar døde....»

TID

UTVIDEDE ØYEBLIKK

Av viktig hendelse – ta med detaljer

SPRANG I FORTELLINGEN

Det må være sprang i fortellingen

Man kan ikke fortelle alt

Det vil være noen hull der det enten
ikke skjer noe relevant eller man ikke
har info

«Da han kom tilbake tre år senere...»

TILBAKEBLIKK OG FREMPEK

Pek bakover :

«Før de solgte gården på 50-tallet
hadde de aldri vært på ferie sammen»

Og fremover:

«Da hun noen år senere giftet seg for
andre gang, fikk hun tre barn»

STED

ROM FOR HANDLINGEN

Etablere stedet tidlig i
fortellingen – la leseren få sette
seg inn i det

Beskrive stedet – «I en liten
fiskerlandsby nordpå...»

Enkelt /generelt vs detaljert
beskrivelse – «I en stor villa i
Oslos beste vestkant»

NØKKELSPØRSMÅL

ENGASJER SANSENE

Bruk verb til å engasjere sansene:

Se, høre, lukte, føle, smake –

«Bestemor hadde bakedag og laget julekaker på kjøkkenet»

Skriv heller:

«Jeg kan fremdeles **se** for meg kjøkkenet og **kjenne lukten** av julekaker da bestemor hadde bakedag og jeg kan **høre** hun **nynnet** mens hun **kjevlet** deigen»

UTFORDRINGER

FORANDRING

Fortelling handler om forandring. Noe eller noen forandrer seg fra begynnelse til slutt

Vi har en førsituasjon – og en ettersituasjon

Handlingene skaper forandringene

Utfordringer personene står overfor gir handlingen **retning**

UTFORDRINGER

Handlingene skaper forandringene

Utfordringer personene står overfor gir handlingen **retning**

I vanskelige tider var det mange familier som flyttet flere ganger fra gård til gård

For mange var det en dobbel tragedie å miste en familieforsørger. Klarte de ikke utgiftene, måtte en enke gjerne selge gården eller familien ble kastet ut av leiligheten

UTFORDRINGER

HANDLINGER HENDELSER

Utfordringer menneskene står overfor
skaper spenning og fremdrift

De er **motor** i fortellingen

Ting skjer ikke bare etter hverandre,
men **på grunn av hverandre**

Alle viktige hendelser er motivert - av
noe som har skjedd før

Test:

Bruk «derfor», «på grunn av», «fordi»,
«dermed»

UTFORDRINGER

KONTROLL- SPØRSMÅL

Hvilke problem står personene overfor?

Hvilken prosess er i gang?

Hvordan håndterte de utfordringene?

Beskriv før- og ettersituasjon

Her kan du også gå frem og tilbake i tid
– bruk frempek og tilbakeblikk

KILDE

